

REQUIEM AETERNAM

Muziek waar
het hart van
gaat zingen

23

Uit *Requiem* in D, KV 626
Mozart, Wolfgang Amadeus (1756 – 1791)

Nederlands Kamerkoor
La Petite Bande
Sigiswald Kuijken

*Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus, in Sion,
et tibi reddetur votum in Jerusalem.
Exaudi orationem meam,
ad te omnis caro veniet.*

*Heer, geef hun eeuwige rust
en het eeuwige licht verlichte hen.
God, u moeten wij prijzen in Sion
en u de beloofde offers brengen in
Jerusalem.
Luister naar mijn gebed; tot U komt
het vlees.*

Zoals de eerste maten van de *Matthäus Passion* je direct volledig meeslepen in het lijdensverhaal, zo voert de unieke klankkleur van het begin van het *Requiem* van Mozart je ook direct mee: eeuwige rust!

Die klankkleur in de beginmaten van het *Introitus* ontstaat, doordat één fagot en twee bassethoorns (een oud instrument, geen hoorns, maar een lage klarinet!) een melancholieke melodie weven, begeleid door strijkers met een plechtige, langzaam voortgaande beweging. Na zeven maten is er plotseling een forte wanneer eerst de bassen en daarna de tenoren, alten en sopranen de Latijnse woorden van het gebed *Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis* inzetten.

Op 14 februari 1891 werd de Oostenrijkse graaf Walsegg von Stuppach plotseling in rouw gedompeld door het overlijden van zijn twintigjarige aanstaande bruid. Hij koos twee manieren om de gedachten aan haar levend te houden. De eerste was een opdracht aan een van de beste Weense beeldhouwers om een grafsteen te ontwerpen, de tweede om een muziekwerk ter ere van haar te laten schrijven. Maar aan die laatste opdracht was een voorwaarde verbonden: de componist moest onbekend blijven, zodat hij zelf zijn eigen naam aan de compositie zou kunnen verbinden, een bedrog waarvoor hij al vaker niet had teruggedeinsd.

Medio juli zond hij daarom een afgezant naar de componist die hij had uitverkoren om het nieuwe werk te componeren. Het ging om Mozart en deze aanvaardde de opdracht maar al te graag. Hij was immers altijd al gesteld op kerkmuziek. Hij was nog niet in staat geweest om op dit gebied iets behoorlijks te componeren sinds de *Mis in c* uit 1783.

Maar toen hij informeerde naar de naam van de opdrachtgever, kreeg hij nul op het rekest: de in het grijs geklede bode zweeg als het graf. Het aanbod was gedaan en Mozart kon het aanvaarden of niet.

Mozart accepteerde, maar peinsde wel over de geheimzinnigheid van de

opdrachtgever. Zwaar vermoeid door ander werk en al lijdend aan de eerste symptomen van de ziekte waaraan hij uiteindelijk zou bezwijken, raakte hij geobsedeerd door de gedachte dat iemand hem wilde vergiftigen. Was die in het grijs geklede vreemdeling daarom bij hém gekomen? Was het *Requiem* voor hemzelf bestemd?

Zijn bijzondere betekenis ontleent dit requiem vooral ook aan het feit dat Mozart zich gedwongen zag het werk voor de geheimzinnige opdrachtgever te voltooien. Er ontstond een compositie die getuigt van grote schoonheid, maar wel tegen de achtergrond van een aftakelend lichaam, waardoor Mozart niet in staat was het werk te voltooien. Zijn oud-leerling, vriend en collega Frans Xaver Süssmayr, nam het afgebroken compositieproject op een zeker moment ter hand en completeerde de meerstemmige muziek. Het ons nu bekende werk is meer van Süssmayr dan van Mozart.

Rond medio november was Mozart te ziek om aan het werk te blijven en hield hij het bed. Hij overleed 5 december 1791.